

KENT FENOMENİ BAĞLAMINDA SİNEMA VE RADYO TARİHİNİ BİRLİKTE DÜŞÜNMEK: TOPLUMSAL, EKONOMİK VE KÜLTÜREL KESİŞİMLER/AYRIMLAR*

Dr. Öğretim Üyesi Mehtap ÖZSOY**

DOI: [10.47107/inifedergi.1739032](https://doi.org/10.47107/inifedergi.1739032)

Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi: 10 Temmuz 2025

Kabul Tarihi: 10 Kasım 2025

Atıf: Özsoy, M. (2025) Kent Fenomeni Bağlamında Sinema ve Radyo Tarihini Birlikte Düşünmek: Toplumsal, Ekonomik Ve Kültürel Kesişimler/Ayrımlar. *İNİF E- Dergi*, 10(2), 902-928.

Öz

Bu çalışmada, Giresun’da sinema ve radyo tarihi, yol ve elektrik gibi altyapı dinamikleri ile modernleşme hareketleri çerçevesinde şekillenen kentin on dokuzuncu yüzyıl sonlarından itibaren ele alınan tarihsel serüveni üzerinden okunmuştur. Çalışmada, Giresun özelinde sinema ve radyo tarihinde yaşanan politik, ekonomik, kültürel ve toplumsal kesişimler/ ayrımlar üzerinde durulmuş; iki fenomenin izinden ayrıca kentin dönüşümü ortaya konmuştur.

On dokuzuncu yüzyıl sonlarına doğan sinema, Giresun’da önce seyyar olarak evlerin bahçelerinde ve çeşitli kamusal alanlarda deneyimlenir. Sinema, 1914’te Madam Pavlidi/Sinema Kerasunde adıyla sabit bir mekâna kavuşur. Radyo ise Giresun kent sahasına 1930’ların başlarıyla dahil olur. Modern bir kent fenomeni olarak kentin en işlek alanlarına doğan sinema ile ev içi alana doğan radyo, yirminci yüzyıl boyunca kentin özgün koşullarında modern dünyanın iki önemli aktörü/rutini olarak kol kola ilerler. Biri, salonda bir araya gelen yüzlerce insanla birlikte kitlesel olarak deneyimlenir; diğeri kamusal olanı ev içindeki özel gündelik yaşama taşır. Sinema büyüğü fener olarak görselin gücüyle; radyo büyüğü kutu olarak sesin gücüyle kenti toplumsal ve kültürel açıdan yeniden üretir. Öte yandan, kent de kendi olanakları içerisinde onları yeniden anlamlandırır, üretir.

Araştırma, kentin özgün koşullarında, bu iki modern deneyimin toplumsal ve kültürel açıdan nasıl yeniden anlamlandırıldığına odaklanmaktadır. Sinema ve radyonun, birlikte düşünülerek tartışıldığı araştırmada, sözlü tarih görüşmeleri, günlükler, öyküler, anı kitapları olmak üzere Giresun’u konu edinen edebi eserler ve yerel gazeteler göz önüne alınmıştır. Araştırmada, Cumhuriyet’in modernleşme dinamikleri doğrultusunda siyasal iktidarın sinema ve radyoyu yaygınlaştırma çabaları; kentin sinema ve radyoya erişim olanakları, 1960 Darbesi’nde sinema ve radyo konusunda yaşanan değişimler, bu iki fenomenin kente özgü kültürel, ekonomik ve toplumsal dinamiklerle nasıl yeniden üretildiği tartışılmıştır. Buna göre, iki fenomen de kentin yol, elektrik gibi yapısal olanaklarından doğrudan etkilenmiş; kent öznelinin sınıfsal ve kültürel yapıları doğrultusunda farklı şekillerde deneyimlenmişlerdir. Her ne kadar ev içi bir deneyim olsa da radyo, ilk dönemlerinde, kahvehaneler, parklar ve sinema salonu gibi kamusal alanlarda kendine yer edinmiş; dahası sinema, radyonun yaygın olmadığı zamanlarda kentin radyo ihtiyacını karşılamıştır. İki fenomen de politik değişimlerden önemli ölçüde etkilenmiş ancak bu değişimlere direnç geliştirme açısından kente farklı olanaklar sunmuşlardır.

Anahtar kelimeler: *Sinema, radyo, deneyim, tarih, kent*

* Bu çalışma, Giresun Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığı’ndan 04/025 sayılı ve 03.04.2024 tarihli kurul onayı almıştır.

** Giresun Üniversitesi, Radyo ve Televizyon Programcılığı, Görsel İşitsel Teknikler ve Medya Yapımcılığı Bölümü, mehtap.ozsoy@giresun.edu.tr ORCID: [0000-0003-0521-5185](https://orcid.org/0000-0003-0521-5185)

THINKING CINEMA AND RADIO HISTORY TOGETHER IN THE CONTEXT OF THE URBAN PHENOMENON: SOCIAL, ECONOMIC AND CULTURAL INTERSECTIONS/DIVISIONS

Abstract

This study examines the history of cinema and radio in Giresun, exploring the city's historical journey from the late nineteenth century onward, through topics such as infrastructure dynamics such as roads and electricity, modernization, and routines such as newspapers and theater.

The study focuses on the political, economic, cultural, and social intersections and distinctions within the history of cinema and radio, particularly in Giresun. Cinema, which emerged in the late nineteenth century, was initially experienced in Giresun as a traveling form in the gardens of houses and various public spaces. In 1914, cinema gained a permanent venue under the name Madam Pavlidi/Sinema Kerassunde. Radio, on the other hand, entered the urban scene of Giresun in the early 1930s. As a modern urban phenomenon, cinema, emerging in the city's busiest areas, and radio, emerging within domestic spaces, progressed side by side throughout the twentieth century as two important actors/routines of the modern world within the city's unique conditions. One is experienced collectively in a hall with hundreds of people; the other brings the public into the private daily life within the home. Cinema, as a magic lantern, reproduces the city socially and culturally through the power of the visual; radio, as a magic box, does so through the power of sound. Moreover, the city itself reinterprets and reproduces them within its own capacities.

The research focuses on how these two modern experiences are socially and culturally reinterpreted in the unique conditions of the city. In this study, which discusses the two modern phenomena together, oral history interviews, diaries, stories, memoirs, literary works concerning Giresun, and local newspapers were considered. The study discusses the efforts of the political power, in line with the modernization dynamics of the Republic, to popularize cinema and radio; the city's access to cinema and radio; the changes in cinema and radio during the 1960 Coup; and how these two phenomena were reproduced through the city's specific cultural, economic, and social dynamics. Accordingly, both phenomena were directly affected by the city's structural facilities such as roads and electricity and were experienced differently according to the class and cultural structures of the city's subjects. Although radio was a domestic experience, in its early years it also found space in public areas such as coffeehouses, parks, and cinemas; moreover, when radio was not widespread, cinema fulfilled the city's need for radio. Both phenomena were significantly affected by political changes, yet the city provided different opportunities for resisting these changes.

Keywords: *Cinema, radio, experience, history, city*

Giriş

Bu çalışmanın fikri, 2023 yılında yürüttüğüm *Radyo Program Yapım Yönetimi* dersi sırasında ortaya çıkmıştır. Radyo üzerine yürütülen sözlü tarih araştırması ödevi kapsamında derste gündeme gelen tartışmalar; radyo deneyimi ile Giresun'da sinemanın varlığı üzerine, on dokuzuncu yüzyıldan yirminci yüzyıl sonlarına kadar kentin elektrik ve yol gibi altyapısal gelişimini, gazete ve tiyatro gibi rutinlerin kent hayatındaki yerini ve önemini, modernleşme dinamiklerini ve etnik ve dini çatışmalar gibi kentin tarihsel serüvenine ilişkin dönüşümleri sinemanın serüveninden okuyarak yürüttüğüm doktora tezimden elde ettiğim verilerle karşılaştırma olanağı sağlamıştır. Bu karşılaştırma, sinema ve radyonun kentin dönüşümündeki kesişme noktalarının ve ayrımlarının neler olduğu ile bu iki aracın kentin sunduğu olanaklar içinde kendine nasıl yer edindiği, nasıl geliştiği ve nasıl deneyimlendiği sorularını gündeme getirmiştir.

Giresun'da, kendisi de modern bir rutin olan sinemayı öncelleyen modern kültürel deneyimler, tiyatro ve gazete gibi rutinlerdir. Başka bir ifadeyle, bu kültürel katılımlar, kent halkının sinemayı özümsemesinde önemli etkenler olarak görülebilir. Sinema ayrıca, yol

ve elektrik gibi altyapı olanaklarının gelişimi ile sendikal hareket gibi toplumsal dinamiklerin seyrindeki yoğunlaşmayla canlı bir ortam kazanmıştır. Giresun’da sinemanın, beyaz perdeye yansıyan sessiz görüntüler aracılığıyla kentte yarattığı büyümlü etki, 1930’larda bir kutudan, yani radyodan yükselen seslerle yeniden anlam kazanır. Bu dönemde, gazete ve sinema kitle iletişim araçları olarak kentteki iki önemli modern rutindir. Kentin kamusal alanları modernleşme anlamında yeniden dizaynedilirken, bu rutinler modernleşme serüveninde önemli bir yer edinir. Giresun’un ilk sinema binasının inşasından yaklaşık yirmi yıl sonra, 1930’ların hemen başında, sinemaya gazeteden teknoloji bağlamında daha yakın ve daha etkili bir kitle iletişim aracı olan radyo, Giresun kent yaşamında yerini alır. Kitle kültürünün öncülleri olan bu iki araç, kent fenomeniyle sıkı ilişki içinde gelişir ve kentte yeni bir kültürel ortamın kapılarını açarlar. Kimi zaman ortaklaşıp kimi zaman ayrışır. Söz gelimi, kentin varlıklı sinema işletmecileri, aynı zamanda radyonun da ticaretini yaparlar. Tirebolu’daki İpek Sineması’nın müdavimleri sinema binasına girerken, yandaki camekanda satılmak üzere radyoları da görürler. İki rutin de Cumhuriyet’in modernleşme dinamiklerinde kilit rol oynar. Sinema, 1940’ların sonlarına kadar Halkevi aracılığıyla sağlık, tarım, kültürel düzeyin yükseltilmesi gibi konularda propaganda filmleriyle köylere kadar ulaştırılır. Radyo da Halkevi, Köyodası gibi mekânlarla politik, kültürel ve toplumsal propaganda açısından, köylerin ve kasabaların organize edilmesi amacıyla önemli bir konumda yer alır. Modern kentlerin ve kitle kültürünün öncülleri olarak değerlendirilebilecek bu iki araç, kent olgusuyla sıkı bir etkileşim içinde gelişerek yeni bir kültürel atmosferin oluşumuna zemin hazırlar. Müdavimlerini ilk etapta teknolojik açıdan hayrete düşüren; özellikle elektriğe bağımlı olan sinema ve radyonun varlığı, kentin doğrudan altyapı olanaklarıyla sıkı sıkıya ilişkilidir. Bu nedenle her iki fenomenin gelişimi, kentin dönüşümüyle olanaklı hâle gelir. Radyo kentin alt yapı olanaklarının yetersizliği nedeniyle, onun teknik doğasına uygun olmayan biçimde “ev içi ortam” yerine “kamusal ortam”a adapte olur, kolektif bir deneyim haline gelir. 1930’larda radyo deneyimi, sinemanın kamusal karakterine yaklaşır; kentin ekonomik ve sosyal olanakları içerisinde sayısı oldukça az olan radyolar, park, kahvehane gibi kamusal mekânlarda kendine yer edinir. Dahası sinema salonları, 1960 Darbesi’ndeki gelişmeleri aktaran Yassıada Saatleri’ni takip etmek isteyen insanlara “kitlesele bir radyo deneyimi” sunar. Öte yandan kısıtlı sayıda radyosu olan evler, mahallelinin ya da köylünün bir araya geldiği yerlere dönüşür. Bir anlamda radyo, kamusal ortamlara adapte olurken, evler de radyo sayesinde belirli ölçüde kamusal bir karakter edinir. İki araç da kentin olanakları içerisinde yeniden anlam kazanır. 1940’lı yıllarda, kentin radyo ihtiyacının karşılanmasında yerel dinamikler önemli rol oynar. Zeki Altıparmak, evinin alt katına inşa ettiği atölyesinde yerel radyo üretirken sinema, Keşap’ta bir kümesin sinema salonuna çevrilmesinde olduğu gibi, yaratıcı mekânsal dönüşümleri tetikler. Kent geliştikçe, radyo ve sinema da yayılıp gelişir. Transistörlü radyolara geçişle, radyo yaygınlaşıp taşınabilir hale gelerek fındık bahçelerine kadar iner. Sinema ve radyo mekânsal açıdan kimi zaman birbirini teğet geçer. Bu anlamda kahvehaneler, radyonun ilk kamusal alanlarından biri; aynı zamanda sinema salonlarının kapanmaya yüz tuttuğu dönemin, video-kasetlerin izlerini taşır. Bununla beraber, sinema ve radyo, kentin kültürel yaşamına uyumlanarak gelişip dönüşürler. Radyonun ilk kamusal mekânları olarak değerlendirebilecek Halkevi, Köyodası ve kahvehane gibi mekânlarda olduğu gibi, ev içi hayatta da radyo üzerinde çoğunlukla erkek bireylerin iktidarı söz konusudur. Benzer şekilde, sinema salonunda mahallenin kültürel kodlarına uygun olarak erkeklerin ağırlığı göze çarpar. Buna karşın sinema, kadınlara kamusal alanın kapılarını açarken, radyo giderek ev-içi alanın kültürel kodlarıyla şekillenir.

Birer kitle iletişim aracı olarak sinema ve radyo, kitle kültürünün oluşmasında ve on dokuzuncu yüzyılla gelişen modern kentlerin kültürel, politik ve toplumsal açıdan gelişimi ve dönüşümünde oldukça önemli bir yere sahiptir. 2000’li yıllarla, sinema ve radyo tarihinde deneyim konusunun giderek daha ağırlıklı bir yere sahip olduğu görülmektedir. Ancak literatürde, bu iki fenomenin; birer deneyim alanı olarak toplumsal, kültürel ve politik bağlamlarla birlikte nasıl işlediği sorusuna yer vermediği görülmektedir. Bu alandaki araştırmalar ya yalnızca radyoya ya da yalnızca sinemaya odaklanmaktadır. Bu çalışmalarda, sinema ve radyo fenomenlerinin ilişkisine dair, minör ya da majör, herhangi bir değerlendirme, çoğunlukla yer almamaktadır. Son yıllarda, sinema tarihi çalışmalarında, seyir deneyimleri, sinema mekânları ve sözlü tarih başlıkları ile toplumsal ve kültürel bağlamlar merkezi yer edinmektedir (Akbulut, 2018; Öztürk, 2013; Uçar İlbuğa, 2021). Son dönemki bu çalışmalarda, İstanbul merkezli sinema tarih anlatısının karşısında, yerel sinema tarih yazımının öne çıktığı görülmektedir. Eskişehir (Özkar, 2022); Adana (Erkılıç ve Ünal, 2018; Çam ve Şanlıer, 2021); Mersin (Duruel Erkılıç, 2024); Konya (Özgür, 2022); Ankara (Felekoğlu, 2013; Medin, 2017; Özsoy ve Özsoy, 2024); Malatya (Diken Yücel, 2022); İzmir (Kaya, 2017); Samsun (Gökmen, 2019) gibi farklı kentlerdeki sinema deneyimi zengin toplumsal bağlamlarla tartışılmaktadır. Bununla beraber, kadınların sinema deneyimi de sinema tarihi çalışmalarında önemli başlıklardan biridir (Akbulut, 2017; Uçar İlbuğa, 2017; Duyan, 2023; Kaya, 2021; Şanlıer Yüksel ve Çam, 2019). Benzer şekilde, radyo deneyiminin odağa alındığı araştırmalar, radyo tarihi alanında son yıllarla kısıtlı düzeyde de olsa yürütülmektedir. 1930-1970 yılları arasında gündelik hayatta radyonun yeri (Çetinkaya, 2012); Antalya’nın toplumsal belleğinde radyo (Özgül, 2019); Kıbrıs’ta radyo yayınlar yapan öznelere (Keser, 2021). 1961 Anayasası bağlamında Muammer Aksoy ile yürütülen görüşme (Aziz, 1991); Türkiye İşçi Partisi sözcülerinin radyodaki seçim konuşmaları (Aşut ve Atılğan, 2021); 1960-1980 yılları arasında kadınların radyo tarihi (Haydari, Cankaya ve Hakverdi, 2024) gibi farklı toplumsal ve kültürel bağlamlar son dönemki radyo tarihi çalışmalarında yerini almıştır. Ayrıca, *Haberler Bitti Şimdi Oyun Havaları* (Gülizar, 1998) adlı otobiyografik çalışma ile siyasetten müziğe farklı alanlardaki ünlü kişilerin radyo hatıralarının derlendiği *Bir Radyomuz Vardı Ünlülerin Radyo Anıları* (Demir, 2005) adlı araştırma, radyo tarihi sahasında yer edinen anı niteliğindeki araştırmalardandır. Kültürel yapının ve gündelik yaşamın dönüşmesi bağlamında, radyo ve televizyonun, Kastamonu’da, radyo ve televizyonun, sözlü kültürü nasıl dönüştürdüğü, elektronik kültürü nasıl ürettiği üzerine yürütülen çalışma (Küçükbasmacı, 2013) ise bu araştırma açısından dikkat çekicidir. Ancak bu araştırmaya karşın, literatürde farklı iletişim araçlarının toplumsal ve kültürel açıdan yerel dinamiklerle ilişki kurularak birlikte ele alındığı araştırmalar, oldukça kısıtlı düzeydedir.

Sinema ve radyo tarihi sahasında bir deneme niteliği taşıyan bu çalışma, sinema ve radyo tarihini kent ortaklığında; toplumsal, kültürel ve politik düzlemlerde birlikte ele alarak, mevcut literatürde genellikle ayrı biçimlerde incelenen bu iki medyayı karşılaştırmalı bir perspektifle toplumsal ve kültürel açıdan değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Böylelikle çalışma, yirminci yüzyılın başlarından 1970’li yılların sonuna uzanan dönemde kentin dönüşümünü odağa alarak, sinema ve radyo tarihine her iki fenomeni de kapsayan bütünlüklü bir bakış kazandırmayı hedeflemektedir. Bu açıdan çalışmanın, sinema ve radyo tarihi sahasına olduğu kadar, kent çalışmalarına da katkı sunma potansiyeli olduğu düşünülmektedir.

1. Yöntem

Sözlü tarih ve deneyim, birbiriyle ilişkili kavramlardır. Çeşitli insan deneyimlerine, tarihsel bilgi kaynağı olarak bakan sözlü tarih, yalnızca olgulara odaklanan, pozitif bilimlerin yasalarıyla doğrusal bir hat üzerine inşa edilen gelenekselleşmiş tarih yazımının karşısında gündelik hayat içerisinde yer alan çeşitli konumlardaki yaşayan öznelerden yola çıkar.

Bireyler ve onların deneyimleri üzerine kurulu bir tarih olan sözlü tarih, yaşayan bir tarihtir (Thompson, 1999, s. 47). Bu nedenle Caunce’ın (2016) vurguladığı gibi, sözlü tarih bireye, tarih yazımının “olası özneleri” olarak bakar (2016, s. 8). Son yıllarla yoğunlaşan sözlü tarih ve iletişim alanında yürütülen çalışmalar, radyo, basın, televizyon gibi iletişim sahalarının Türkiye’deki gelişiminin ortaya konmasında önemli bir role sahiptir (Öztürk, 2010, s. 17).

Bu araştırmada, 2021 yılında tamamladığım doktora tez çalışmam sırasında edindiğim gözlemler, araştırma sürecinin şekillenmesinde ve verilerin değerlendirilmesinde belirleyici bir rol oynamıştır. Araştırma, sinema tarihi alanındaki bulgular ve gözlemler ile 2023 yılında yürüttüğüm *Radyo Program Yapım ve Yönetimi* dersi kapsamında öğrencilerin “radyonun kullanımı üzerine sözlü tarih araştırması” ödevleri sırasında ortaya çıkan verilerden hareketle gündeme gelen yeni sorular doğrultusunda biçimlenmiştir. Ön araştırma süreci olarak değerlendirilebilecek bu dönemde gerçekleştirilen iki görüşmeye, görüşmeleri yürüten öğrencilerin adları belirtilerek araştırmada yer verilmiştir². Araştırmanın kapsamı ile uyumlu olduğu için bu iki görüşme çalışmaya dâhil edilmiştir. Araştırmadaki diğer görüşmeler, ön araştırma sahası ışığında bir yıllık süreçte tamamlanmıştır. Araştırma, Giresun Üniversitesi Etik Kurul Başkanlığı’ndan, 04/025 sayılı ve 03.04.2024 tarihli kurul onayı alınarak yürütülmüştür.

Çalışmada, doğum yılları, 1932 ile 1966 yılları arasında değişen 12 kişiyle sözlü tarih görüşmeleri yapılmıştır. Görüşmeciler seçilirken 60 yaş üstü kişiler olmasına özen gösterilmiştir. Görüşmeler, bilgisayar ve telefon yoluyla, ses kaydıyla kayıt altına alınmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler, betimsel analizle değerlendirilmiştir. Betimsel analizde, veriler önceden belirlenen temalara ayrılır ve sınıflandırılır. Sınıflandırmada verilere dair bulgular özetlenir ve araştırmacı tarafından yorumlanarak tartışılır (Kitzinger ve Kvala’dan akt. Baltacı, 2019, s. 374). Araştırmadan elde edilen veriler, betimsel analiz ışığında toplumsal, kültürel ve ekonomik açıdan sınıflandırılarak yorumlanıp tartışılmıştır. Araştırmada, sözlü tarih görüşmeleri, yerel gazeteler ve Giresun’u konu edinen çeşitli edebi kaynaklar ile fotoğraflar kullanılmıştır. Bu kaynaklara da sınıflandırmada yer verilmiştir.

2. Giresun’da Sinemanın Sessizliğinden Radyonun Parazitli Sesine: Sinema ve Radyonun İlk Adımları

Sinema Giresun’da, ilkin evlerin bahçelerinde, “gelişi güzel yerlerde” ve çeşitli kamusal mekânlarda, seyyar gösterimlerle deneyimlenir³. 1914’te, Yorgios Pavlidis tarafından İyonya tarzı ihtişamlı bir sinema binası inşa ettirilir. Bu sinema Yorgios Pavlidis’in eşi Madam Pavlidi tarafından işletilir (Valanavis, 1937, s. 67).

² Katkı sunan öğrencilerime teşekkürü borç bilirim.

³ Bu sinemanın adıyla ilgili net bir görüş olmadığını belirtmek gerekmektedir. Sinema farklı kaynaklarda farklı adlarla yer almaktadır. Sarısan’a göre (1999:184), ilkin İstiklâl Sineması adını almıştır. Özsoy’a göre (2021, s. 89) Memleket Sineması adıyla da bilinir. Yerel halk tarafından Madam Pavlidi Sineması olarak adlandırılır. Ancak, 2 Temmuz 1914’teki bir film alım belgesine göre bu sinemanın adı Sinema Kerassunde’dir (Özsoy, 2021, s. 59).

Sinema; Giresun'da Birinci Dünya Savaşı'nın yarattığı kaos ortamı ve ardından yaşanan etnik çatışmalar nedeniyle inşa edildiği 1914 tarihinden sonra ağır aksak işler, bir süre atıl hale gelir (Özsoy, 2023). *Giresun'da Işık* gazetesindeki bir habere göre, 9 Ekim 1923'te yeniden işletilmeye başlanır (Beyoğlu, 2001, s. 50). 1933'e kadar bu sinema salonunda sessiz filmler gösterilir. 1923'teki bir gazete yazısında Giresun'da sinema salonunda bir piyano ve kemanın olmayışından duyulan rahatsızlık dile getirilir (akt. Beyoğlu, 2001, s. 50). Nihayet 1924'te, Giresun'da sessiz filmlere yeniden bir orkestra eşlik etmeye başlar. (Sarısaman, 1999, s. 70). Sesli filmler ise, Giresun seyircisi tarafından 1933'te deneyimlenir (Özsoy, 2021, s. 78).

Sesli film deneyiminden bir yıl önce radyo, teknik aksaklıklarına rağmen ülkenin ve dünyanın farklı yerlerinden sesleri 1932'de kent hayatına dahil eder. Giresun'da, yürütülen gazete taramalarına göre radyo deneyimine dair ilk bulgular 1932 yılını işaret etmektedir. Bir gazete haberine göre, 1932'de Giresun'un da dahil olduğu Türkiye'nin yirmi ilinde, aynı anda Halkevi açılışı gerçekleştirilecektir. Ankara'daki bu toplu törenin radyo yayını, bu illerden dinlenecektir⁴. Ancak yayın, teknik koşullar nedeniyle parazitlenmiş, bu nedenle yayının dinlenmesi pek mümkün olmamıştır (Gürsoy, 2003, s. 301). Aşağıda bu yayın ile ilgili bir habere yer verilmiştir.

Görsel 1. Yeşilgireson, 23 Haziran 1932, sayı: 248, s.1

Görsel 2. Yeşilgireson, 16 Haziran 1932, sayı: 247. s.1.

2.1.Modernleşme Dinamikleri ve Propaganda Amacıyla Giresun'da Sinema ve Radyoyu Yaygınlaştırma Çabaları

Cumhuriyet'in ilk yıllarında, sinema ve radyodan beklenen en önemli konulardan biri; siyasal iktidarın hedeflerinin ve faaliyetlerinin halka tanıtılmasıdır. Bir diğer konu, kent halkının rutinlerinin, modern dünyaya uyumlandırılarak dönüştürülebilmesinin ve sağlık, ziraat gibi konularda halkın eğitilmesinin sağlanmasıdır.

⁴ Yeşilgireson, 16 Haziran 1932, sayı:247.s.1.

Giresun’da, Cumhuriyet’in ilk yıllarında gazetelerde yer alan sinema anlatılarının, sıklıkla “modern, nezih ve ileri” kavramlarıyla ilişkilendirilmesi bu açıdan dikkat çekicidir. Bu haberlere göre, Giresun’da sinemaya gitmek, modern yaşamın kültürel veçhelerini öğrenmek demektir. Seyircisini daha önce gidilmemiş yerlere ve heyecanlı hikâyelere taşıyan sinema, aynı zamanda halkı kahvehane, zaman öldüren oyunlar gibi zararlı görülen alışkanlıklardan da koruyacaktır. (Özsoy, 2021, s. 65-82).

Giresun’da da tüm ülkede olduğu gibi sinema ve radyonun bahsi geçen amaçlarla yaygınlaştırılması konusunda Halkevi önemli bir role sahiptir. 1930’ların ortalarında taşrada, kasabalarda ve köylerde radyo kullanımını yaygınlaştırmak adına halkevleri, halkodaları ve köyodalarında radyo dinleme alışkanlığının kazandırılması için ülkede çalışmalara başlanır. 1935’te Mustafa Kemal Atatürk’ün, radyonun önemini ve yaygınlaştırılmasını ifade eden meclis açılış konuşmasından sonra, devlet 80 bin radyo satın alarak, kentlere, köylere ve kasabalara radyo ulaştırılması yönünde karar alır (Özgül, 2019, s. 91-92). Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği’nden Halkevi Başkanlığı’na gönderilen 03.01.1936 tarihli yazıda sorulan ilk soru; “Radyonuz var mıdır?” sorusu; ikinci soru ise “Halkevi’nin sineması var mıdır?” sorusudur⁵. Bu durum, hükümetin sinema ve radyo konusuna verdiği önemi göstermektedir. 31 Ocak 1936 tarihli arşiv kaydında ise, İnönü’nün Giresun gezisi sırasında kahvehane ve oyun yerleri yerine, spor kulüplerinin açılması yönündeki talimatına ve Giresun’daki iki köye radyo verildiği ifade edilir (Kara, 2021, s. 46-47).

Ülkü Halkevleri ve Halkodaları Dergisi’nin 1940 yılındaki sayısında yer alan, A. Süreyya İşgör’ün *Giresun Espiye Köyü*’nün sosyal durumunu ele aldığı yazısında, sinema ve radyoya da değinilir. İlgili yazıda, günümüzde ilçe olan Espiye adlı köyün, sosyal hayatının iyileştirilmesi yönünde atılması gereken adımlardan bahsedilir. Buna göre, öncelikle köye bir Köyodası’nın yapılması, ardından bu odaya bir radyo alınmasının elzem ihtiyaçlar olduğu vurgulanır (İşgör, 1940, s. 58). İşgör’ün bu yazısında dikkat çekici noktalardan biri de köydeki kadınların sinemaya gidip gitmediğinin soruşturulmasıdır. İşgör’e göre, köydeki kadınların önemli bir kısmı sinemaya gitmiştir. Bu durum, köyün kültürel düzeyinin iyi durumda olduğunu gösteren bir veri olarak değerlendirilmiştir (1940, s. 79).

Bir görüşmeci, Keşap’a bağlı Düzköy’de yer alan Köyodası’ndaki radyo anılarını aktarmıştır. Bu görüşmeci radyoyu köylülerin aldığını, radyonun tüm köyün haber alma ihtiyacını karşıladığı ifade etmiştir. Ancak bu radyo, çoğunlukla iyi çekmez (Hüseyin Şensoy, 1933 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 16.06.2025):

Ben köydeydim. Keşap’ın Düzköy. Köylü bir köyodasına radyo aldı, ilk defa orada gördüm. Mahalle olarak gelir dinlerlerdi. Bir saat... yarım saat. Ondan sonra herkes tekrar evine giderdi. Haberleri bilhassa dinlerlerdi. İlk radyoyu orda gördüm. Dediğim gibi dinleme şeyi de biraz parazitli oluyordu o zaman. O batarya, o pil... o zamanki tekniğe göre yapılan şeyler pek verimli değildi. Transistör çıktıktan sonra biraz daha düzeldi o şeyler. O radyolardan hala benim evimde var.

Osman Fikret Topallı’nın (2017) günlüklerinden yola çıkarak, köyler ve kasabaların yanı sıra kent merkezindeki insanların önemli bir kısmının radyo ihtiyacının yirminci yüzyıl ortalarına değin Halkevi’nde karşılandığı görülmektedir.

Benzer bir durum, kent merkezi açısından olmasa da ilçeler ve köyler açısından sinema için de geçerlidir. Halkevi, Giresun’da, köylerde ve kasabalarda eğitim ve kültürel seviyenin yükseltilmesi amacıyla seyyar film gösterimleri düzenler. 19 Mayıs 1936’da

⁵ BCA: 490-1-0-0, 3.12.1, 3.1.1936 tarihli belge

yayımlanan bir haberde şöyle söylenir: “Halk bilgisini artırmak için seyyar sinemalar köylere kadar sokulmaktadır⁶.”

Gazete haberlerine bakıldığında, kent merkezinin bu yıllarda tek sineması olan Lale Sineması’nda vizyonda olan filmlerden önce propaganda filmleri gösterilir. 27 Şubat 1936’da radyoda olduğu sinema konusunda da “siyasi propagandanın yanı sıra sağlık, ziraat gibi konularda eğitim verecek filmlerin gösterilmesi konusunda karar alınır”. 5 Şubat 1938 tarihli *Yeşil Gireson*’da Lale Sinemasında gösterilmek üzere reklamı yapılan propaganda filmlerine dair şu ifadeler yer verilir: “Sihhat vekâleti tarafından halka gönderilmek üzere şehrimiz sihhat müdürlüğüne gönderilmiş olan propaganda filmleri dün akşamdan itibaren sinema binasında temsillerden evvel gösterilmeğe başlanmıştır. Bu filmlerden birinin adı; ‘süd nesillerin en üstünüdür diğerinin (hastalıkların yayılmasının önüne nasıl geçilir)’dir.” (Özsoy, 2021, s. 82).

2.2. Propagandanın Öteki Yakası: Moskova Radyosu Ankara Radyosu’nun Sesine Karışırken

Giresun kent hayatına modern rutinler olarak dahil olan bu iki araç, giderek dönüşen kenti başka dünyalara taşır. Sinema kadar radyo da Giresun’da, kentin ve ülkenin sınırları aşacak şekilde farklı kültürlerin yayılmasına aracılık eder. Tirali’nin (1998, s. 81) *Park* adlı öyküsünden anlaşıldığı üzere, 1940’larda Giresun’da, kimi zaman yabancı yayınlar, Ankara Radyosu’nun sesine karışır. 1940’larda radyoda devam eden “parazitlenme” sorunu bu duruma sebep olmuş olsa da araya giren yabancı yayınlar, ilgi çekici anlar yaratır. Tirali (1998, s. 81) bu anlardan birini şöyle anlatır:

Ufukta, sanki görkemli şenlikler yapılmıyormuş duygusunu uyandıran şimşekler çakarken, çok tatlı, ince, telaşlı bir kadın sesi, radyoda gürültülü marşlara karıştı. Fakat bir ara açık seçik işitilir duruma da geldi. Türkçe yayın yapan bir yabancı istasyon olmalıydı. Kadın sesi, gecenin sessizliğine gömülen tüm kötülüklerin üstesinden, bayıltıcı bir esinti gibi geçti (...)

Bu durumdan, sözlü tarih görüşmelerinde de bahsedilmiştir. Keşap Düz Köy’de çocukluğu geçen Hüseyin Şensoy, köyünde, Moskova Radyosu’nun Ankara Radyosu’ndan daha iyi çektiğini aktarmıştır. Şensoy, köy halkının bu yayınları ilgiyle dinlediğini ve çoğu klasik müziği ilk kez bu yayınlar aracılığıyla öğrendiklerini belirtmiştir. Ayrıca Moskova Radyosu’nun Türkçe yayınlarının da köylüler tarafından takip edildiğini, bunun yadırganmadığını aksine bu yayınlardan pek çok şey öğrendiklerini ifade etmiştir (Hüseyin Şensoy, 1933 Doğumlu, 16.06.2025).

Budapeşte Radyosu, Moskova Radyosu gibi yayınlar, 1960’lı ve 70’li yıllarda da başka dünyalardan gelen sesleri Giresun’a taşır (Aynice Topuz, 1956 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 13.05.2025; Aysin Gözen, 1960 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 07.05.2025)

Görsel 7. Aysin Gözen ve ilk gençlik dönemlerinden kalma radyosu.

⁶ Yeşil Gireson, 16 Mayıs 1936, Sayı:437, s:1

Görsel 8. Hüseyin Şensoy ve radyosu

3. Giresun'da Kent Koşulları Bağlamında Sinema ve Radyoya Erişim Olanakları

Bir önceki bölümde ayrıntılandırılan Halkevi'nin ve siyasal iktidarın çabalarına rağmen, bilhassa ekonomik sebepler ve yol, elektrik ulaşım gibi kentin alt yapısına dair donanımların zayıf olması nedeniyle, yirminci yüzyıl ortalarına kadar sinema ve radyonun kentte yaygınlaşmadığı söylenebilir.

1949 yılına kadar kent merkezinin tek sineması Lale Sineması'dır. İlçelerde, sinema salonlarının yaygınlaşması 1950'lerle mümkün olmuş, kent merkezindeki salon sayıları 1960'larla hızla artmıştır. Ancak bilhassa, merkeze uzak ilçelerde sinema salonlarının durumu kentin alt yapı olanakları doğrultusunda pek parlak değildir. Söz gelimi, 1970'lerde dahi, Alucra'dan film almak için kent merkezine gidebilmek, yolların kötü durumda olması nedeniyle oldukça zordur. Haliyle, Alucra gibi ilçelerdeki sinema salon sahipleri, kent merkezindeki sinemalara göre, Karadeniz Bölge İşletmeciliği olan Samsun'a nadiren gidebilir. Bu nedenle, yakın ilçeler birbirleriyle film alışverişi yapar. Ayrıca bu yıllarda, kentte elektrik de henüz yaygınlaşmadığından, Alucra'daki sinema işletmecisi, yakınlardaki bir fırının jeneratöründen sinemaya elektrik sağlar (Özsoy, 2023, s. 155).

Ayrıca, radyonun döneme göre pahalı bir araç olması, teknik anlamda pil, batarya gibi malzemelerin temin edilmesi bağlamında yaşanan ekonomik sıkıntılar nedeniyle, radyonun Giresun'da yaygınlaşabilmesi güç hale gelir. Kentin önemli aktörlerinden biri olan Osman Fikret Topallı'nın dahi, 1951 yılına kadar kendisine ait bir radyosu yoktur. 12 Haziran 1951 tarihli günlükten anlaşıldığı kadarıyla, kızı Mefkûre ve oğlu Hayâtî ona "taksitle" bir radyo satın alır (Topallı, 2017, s. 987).

Yürütülen sözlü tarih görüşmelerinde, bilhassa kırsalda yaşayan insanlar elektrik, batarya, pil gibi sorunlardan kaynaklı olarak çocukluklarında ve ilk gençliklerinde, başkalarının evlerinde radyo dinleyebildiklerini, radyosu olan evlerin sayıca çok az olduğunu ifade etmişlerdir:

1932 doğumluyum 90'ı bitiriyorum nerdeyse. Radyoyu biz... sonradan geldi, sonradan geldi. Bee kaç senelerde (...) elektrik yoktu su yoktu, ondan sonra yol yok, radyo neyle dinlenir (...) adam batarya doldururdu radyo dinlerdi. Her evde radyo yoktu. Bizim evde yoktu, sonradan geldi, sonradan (Hüseyin Himtaş, 1932 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 30.03.2024).

Sözlü tarih görüşmelerinde elektrikle ilgili sorunlara paralel olarak "büyük piller" olarak nitelendirilen radyo "bataryası"nın yeniden doldurulması açısından da olanakların

kısıtlı olduğundan bahsedilmiştir (Köksal Karaduman, 1966 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 27.04.2024).

Radyoya ulaşmanın oldukça güç olduğu bu dönemde, Giresun’da, 1943’te “Alpa” markası ile yerel bir radyo da üretilir. Zeki Altıparmak adında biri, evinin alt katını bir atölyeye çevirerek burada radyo üretmeye başlar. Kentte Altıparmak’ın ürettiği radyoya talep artınca Altıparmak ikinci atölyesini de açar (İnan’dan akt. Topallı, 2024, s. 22).

Görsel 3. Zeki Altıparmak ve ürettiği radyoları konu edinen bir fotoğraf. Fotoğraf İsmail Tataroğlu arşivindendir ve <https://www.facebook.com/groups/31164601319/posts/10158416883511320/> sitesinden alınmıştır.

1960’larda Giresun’da sayıları artan sinema salonları, özellikle ilçe ve kent merkezlerinde yoğunlaşmıştır. Köylerin sinemaya erişimi ise, radyoya benzer şekilde, neredeyse 1980’lere kadar kolay olmamıştır. Halkevi’nin çabalarına rağmen köylerde sinema bir rutin haline gelememiş, bazı köylere ise neredeyse hiç uğramamıştır. Örneğin Bulancak’ın Yatsı Bahçe Köyü’nden Köksal Karaduman, 1980’li yıllarda köylerinde elektrik bulunmadığını ve yolların oldukça kötü olması nedeniyle şehir merkezine inmekte güçlük çektiklerini anlatmaktadır. Bu nedenle Karaduman, yedi yaşındayken ilk kez şehir merkezine indiğinde sinemayı görme imkânı bulabilmiştir (1966 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 27.04.2024):

81’de biz şeye geldik, merkeze indik, şehir merkezine, okul başladı çünkü, okula gidiyorduk. (...) Şehirde vardı, ama köyde olduğumuz yerde elektrik yoktu. (...) en güzel haberleşme radyoydu o zaman. Telefon yok, yani televizyon zaten yoktu o zaman, elektrik olmadığı için. Araç bile yoktu yani o zamanlar, onu da söyleyebilirim. Hatta (...) köy yolu daha yeni vurulmuştu, araba yolu. (...) atlan, yaya (gidiyorduk merkeze). Her zaman inip çıkmıyorduk ki (şehir). Üç ayda bir işte, büyükler inip çıkardı. Ben sadece ilkokula başladığım zaman, o zaman çarşıya indik biz. Bulancak’a merkeze indik. Şimdi biz Bulancak’a indiğimiz zaman en büyük merakımız zaten sinemaydı bizim. Tabii sinemaya çok (giderdik)... Burada iki tane sinema vardı. Eski Sinema, Yeni Sinema falan. Hatta kuyruklarda beklerdik film seyretmek için. Tabii okuldan kaçıp da sinemaya gittiğimi biliyorum ben. (...) okula gitmeden önce ben Bulancak’ın nerede olduğunu bilmezdim ki. (...) Radyo işte, başka bir şey yok. (...) Okula başladım işte, her tarafı öğrendik işte, sinemaymış öyle böyle geçti...

3.1. Kentin Olanakları İçerisinde Radyonun Kamusal Mekânları ve Radyo Mekânı Olarak Sinema Salonları

Sinema, kamusal bir kent fenomeni olarak, kentle birlikte dönüşür ve onun kitleselliği içerisinde deneyimlenir. Radyo ise, Erja Ruohomaa’nun (1997 s. 151-152) belirttiği gibi, “ev içi bir ortama” aittir. Yirminci yüzyıl başlarının sosyolojik, kültürel ve

politik yapısıyla beraber gelişir. İlk olarak ailelerin boş zamanlarını geçirdikleri oturma odasında kendine yer bulur.

Ancak “ev içi bir ortam” olmasına rağmen radyo, kentteki ilk dönemlerinde, kolektif dinleme pratikleriyle anlam kazanmış, kolektif bir deneyim olarak “kamusal bir ortam”a dönüşmüştür. Radyo Giresun’da, neredeyse 1960’lı yıllara kadar, ağırlıkla köy ve kasabalarda, sinemanın kamusalılığına benzer şekilde deneyimlenmiştir. Bunda, kentin altyapısal yetersizlikleri ve bireylerin ekonomik koşullarının uygun olmaması önemli etkenlerdir. Böylesi kamusal alanlar arasında, Halkevi, Köyodası dükkânlar, kahvehaneler, gibi mekânlar yer almaktadır. Ayrıca bu dönemde, kamusal bir alan olmasa da “radyosu olan evler” de kamusal ortam gibi işler. Özellikle “ajans saatleri”nde bu evlerin, kamusal bir niteliğe büründüğü söylenebilir. Ev halkı, bu saatlerde evlerini komşularına ve köy halkına açarlar. Bu mekânlar, kamusal iletişim işlevi kazanır.

Nitekim Topallı’nın (2017) günlükleri, bilhassa 1950’li yıllara kadarki süreçte radyo dinlemenin mekânsal olarak kamusal karakterini işaret eden örneklerle doludur. Bu mekânlar arasında dükkân, halkevi, kahvehane gibi yerler öne çıkar. Örneğin Topallı (2017, s. 424), 24 Nisan 1940 tarihinde, günlüğüne “İsmail’in dükkânında radyo dinlerken (...) notunu düşmüştür.

Topallı’nın, radyo dinleme deneyiminin mekânsal açıdan neredeyse sinema ve tiyatro gibi “işlediğini” işaret ettiği “bir yılbaşı günü”ne ilişkin betimlemesi oldukça dikkat çekicidir. Topallı (2017, s. 589-590), 31 Aralık 1942’de davet edildiği evden, radyoyu dinlemek için kahvehaneye gitmek üzere erkenden kalktığını aktarır. Kahvehanede Rauf Bey ile “ajansı” dinledikten sonra, beraber Halkevi’ne giderler. Burada, radyodan yılbaşı piyango çekilişinin sonucunu dinlerler⁷. Topallı (2017, s. 590) evine dönerken sokaklarda gördüğü manzarayı şöyle anlatır: “Gecenin yarısında ve herkes yolda, sokakta idi. Sanki bir tiyatro veya sinemadan boşanıyorlardı. Bunlar, herhalde radyo olan evlere ve kahvelere piyango için toplanmış halk olacak...”

Ayrıca, ekonomik açıdan bireylerin kendi radyosuna sahip olmasının oldukça güç olması nedeniyle, radyo satışları da çoğunlukla kahvehanelere yöneliktir. Bu dönemde radyo, İstanbul’dan alınarak Giresun’da satılmaktadır. Tirebolu’da, radyo satışının yanı sıra İpek Sineması’nı da işleten Bektaşoğlu ailesi ile yürütülen sözlü tarih görüşmelerine göre, radyo ticaretinin ilk yıllarında radyo, bilhassa kahvehane gibi işletmelere yoğunlukla satılmaktadır. Radyo 1960’ların ortalarından sonra, evlerde yaygın bir biçimde yerini almaya başlar. Bu yıllardan önce, çeşitli mekânlarda toplu bir şekilde radyo dinlemek yaygındır (Salih Bektaş, 1955 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 27.04.2024).

Kahvehanelerde daha çok haberler dinlenir (Salih Bektaş, 1955 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 27.04.2024):

Tirebolu’da babamlar başlamış. 1950 yılında. 49-50 yılında. Daha ben doğmamışken (...) radyoculuğa başlamışlardı. (...) Babam da hem satardı hem tamirini yapardı radyoların. O zaman çıkan radyolar, benim bildiğim bataryalı. (...) Marka olarak Grundig vardı, Philips vardı, Delta vardı, Siemens vardı, bu dört markayı hatırlıyorum daha çok. En çok Philips ve Grundig öndeydi Tirebolu’da. Diğer markalar o kadar pek cazip gelmiyordu (...) Sıradan insanlar belli bir süre sonra almaya başladı. Yani benim dediğim ilk çıktığı zamanlar için söylüyorum onu. 1965’lere doğru 70’lerden sonra yaygınlaştı. (...) Kahvelerde... işte oralarda başladı sonra evlere dağıldı.

⁷ Topallı’nın (2017) günlüklerinde Topallı’nın sıklıkla piyango bileti aldığını görürüz. Günlüklerinde, kendisine piyangonun “vurup vurmadığını” merakla takip ettiği anlaşılmaktadır.

Yani kahvelerin olması şöyle; toplu yer oldukları için. (Radyo) az bulunan bir şey... haberleri dinliyorlardı yani, öyle söyleyeyim.

Görsel 4. Alihan Bektaş'ın arşivinden alınmıştır. Bu fotoğrafa, bahsi geçen Tirebolu'daki işletme ile işletmenin hemen yanında yer alan İpek Sineması konu olmuştur.

Radyonun deneyimlendiği kamusal alanlardan bir diğeri de sinema salonlarıdır. Bilindiği gibi, yirminci yüzyıl başlarında radyonun en önemli işlevlerinden biri olan “haber verme” işlevi sinema salonlarında, filmler aracılığıyla yerine getirilir. 1930’larda, radyo kentte henüz yaygınlaşmamışken, aktüalite ve haber filmleri bağlamıyla sinema salonlarının Giresun’da önemli bir rol üstlendiği görülmektedir. Giresun’da bu yıllarda, Almanya’da düzenlenen olimpiyatlar, “Fok Film Kumpanyası”nın düzenlediği en son dünya havadisleri”, çeşitli ülkelerin Türkiye ziyaretleri, Atatürk’ün cenaze merasimi gibi pek çok konu “haber ve aktüalite filmleri” ile izleyiciyle buluşturulmuştur (Özsoy, 2023, s. 105-106).

1960’lı ve 1970’li yıllarda ise sinema salonları, kentte radyo ihtiyacını karşılayan, bir anlamda kamusal iletişim mekânı olarak tanımlayabileceğimiz bir işlev görür. Bu dönemde filmler, hedef seyirci kitlesine göre seçilen müziklerle kente tanıtılır. Sinema salonlarındaki pikaplardan yükselen ezgiler, hoparlör aracılığıyla tüm kente yayılır ve böylece kentin müzik ihtiyacı bir ölçüde karşılanır. Alucra örneğinde, ilçe halkı sinema makinistini arayarak şarkı isteğinde bile bulunur. Ayrıca bir sonraki bölümde ele alınacağı gibi, 1960 Darbesi’ne ilişkin radyo yayınları da sinema salonlarında halka kitlesel olarak dinletilir.

Yirminci yüzyılın Giresun’unda, önemli kamusal alanlarından biri çay bahçeleri ve parklardır. Bu alanlar, Giresun’da film gösterimlerine, yazlık sinemalara olduğu kadar radyoya da ev sahipliği de yapar⁸. Naim Tiralı’nın ilk kez 1947’de yayımlanan *Park* (1998) adlı öyküsü, açık hava alanlarında radyo dinlemenin nasıl bir deneyim olduğuna dair izlenimler sunar. Öyküde, genç kızların her çeşit seyirciyi bulabildikleri “vitrin” niteliğindeki *Park*, akşamları sinemadan ya da kahvehanelerden çıkan insanların sıkça uğradığı, çeşitli sohbetlerin edildiği gündelik yaşamın farklı veçhelerini barındıran bir kamusal bir alan olarak tasvir edilir. *Park*’ın aktörlerinden biri de radyodur. Çoğu zaman yeterince iyi çekmeyen Ankara Radyosu’ndan yapılan müzik yayınları ahenkli ve gevşetici havalarıyla *Park*’taki insanların günlük yorgunluğunu alır (1998, s. 79).

4. Yassıada Saatleri’nde Giresun’da Sinema ve Radyo

1960 Darbesi, Giresun’da hem sinema hem de radyo deneyimini etkiler. Kent yaşamının gündelik rutinleri olan bu iki toplumsal deneyim, darbe ile bir süreliğine kesintiye uğrar. 1960 Darbesi’yle Türkiye’nin basın hayatı önemli ölçüde yeniden düzenlenirken 27

⁸ Giresun’da 1936 yılında, ilk yazlık sinema, bugün de Giresun’un önemli parklarından ve on dokuzuncu yüzyılın ilk kamusal mekânlarından biri olan Millet Bahçesi’nde hayat bulur (Özsoy, 2023, s. 115).

Mayıs 1960 Darbesi'nin hedeflerinin ve amaçlarının taşraya anlatılmasında propaganda faaliyetleri önem kazanır.

Giresun'da sinema salon işletmecilerinden bazıları, sinemalarını bir süreliğine açamazken, Demokrat Partili kimi işletmecilerin sinema araç ve gereçleri limanda çürümeye terk edilir (Özsoy, 2023, s. 162). Görsel 5'te, bazı sinema işletmecilerinin nezarete alındığına, sinemalara ait makinelerin gümrükte bekletildiğine ilişkin veriler yer almaktadır:

Görsel 5. İleri, 15 Haziran 1960, sayı: 251.

Bu dönemde, Milli İnkılabı Yayma Komiteleri, halka 27 Mayıs 1960'ı konu edinen *Hürriyet Şehitleri* ve *Düşükler Yassıada*'da adlı propaganda filmleri gösterir (Celep, 2020, s. 390). Ancak, sinema salonlarında aksi yönde film gösterimlerinin yapıldığı da görülmektedir. Giresun yerel gazetelerinde bu konulara da sıkça yer verilmiştir. 18 Haziran 1960 tarihli *Karadeniz Postası*'nda yer alan haberde, İzmir'de Menderes'in Ege Gezisi'ni konu edinen bir film gösterildiği ancak filmin seyirciler tarafından tepkiyle karşılandığı anlaşılmaktadır. İzmir'de Güzeyalı Vadi Sineması'nda yaşanan bu çatışma ortamından sonra salon işletmecisi nezarete alınır:

Görsel 5. 18 Haziran 1960, sayı: 241.

Bu dönemde, siyasal iktidar radyo yayınlarına doğrudan müdahale eder (Kejanlıoğlu, 2005, s. 154). 1960'ların ilk yıllarında, askeri yönetimin sıkı müdahalesi etrafında yayınlar üretilir (Aziz, 2006, s. 179). 27 Mayıs sabahında, Giresun'da radyo dinleme rutini de tüm ülkede olduğu gibi, darbe haberiyle birlikte bir süreliğine dönüşür. 1960'lı yıllara kadar yürütülen gazete taramalarında "radyo" ile ilgili haberlere nadiren rastlanmasına rağmen, 27

Mayıs 1960 Darbesi'nin ardından Giresun'daki yerel gazetelerde, radyo yayınlarındaki değişikliklere önemli bir yer ayrıldığı görülmektedir. “Radyo Programlarında Yenilikler Yapılacak” başlıklı haberde, radyo yayınlarının yeniden düzenlenmesi için kurulan ve Ord. Prof. Suut Kemal Yetkin'in başkanlığında toplanan Radyo Yayınları Danışma Kurulu'nun kararlarına yer verilmiştir⁹. Kurulun kararları, radyoda sıklıkla haberleştirilmiştir. Bu haberler arasında, haftada üç kez yayınlanan “spor saatleri”nin pazar günleri onar dakika olmak üzere haftada bir günle sınırlandırılması ve radyoda ezan okunmasının kaldırılmasına ilişkin İstanbul Radyosu Müdürü Yarbay Kenan Ersoy'un konuşmaları yer almaktadır¹⁰.

Sözlü tarih görüşmeleri kapsamında, 1960'lı yıllardaki radyo hikâyelerinde, 27 Mayıs 1960 Darbesi önemli bir yer tutmaktadır. Görüşmelerde, darbe sabahı radyodan yapılan aşağıdaki anons sıkça anımsanmıştır:

“Dikkat dikkat... Muhterem vatandaşlar... Radyolarınızın başına geçiniz. Güvendiğiniz Silahlı Kuvvetlerinizin sesi birkaç dakika sonra size hitap edecek” (Gülizar, 1994, s. 85).

Bir görüşmeci, Yassıada Saatleri'nin “kulağından gitmediğini”, sürecin neredeyse tüm aktörleriyle zihninde yer ettiğini şöyle anlatmıştır:

O zaman, 27 Mayıs 1960 İnkılabı olmuştu ben çocukluğumda, bugünkü gibi hatırimda, yani on on bir yaşlarında falandım o zaman, her akşam haberler sunulurken, önce şey sunuluyordu... inkılap, 1960 İnkılabı... Adnan Menderes'in Yassı Ada'da sorgulanması, canlı olarak benim çocukluğumda... benim kulağımda mesela, Salim Başol diye bir Yassıada hâkimi vardı, Salim Başol... haberlerin hemen peşine, anons yapılıyordu: “işte Adnan Menderes geliyormuş, işte radyoda dinliyoruz, Salim Başol... sanıklar getirildiler, bağlı olmayarak yerlerini aldılar.” Bu ifade, hiç kulağımdan gitmiyor mesela radyodan (Taner Evren Kaya, 1949 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 26.04.2024).

Darbeyle birlikte, Yassıada Görüşmeleri'ni takip etmek isteyen kişiler, kendilerine ait bir radyo edinme ihtiyacını yoğun bir biçimde hissetmişlerdir. Bir görüşmeci (Hasan Aydoğdu, 1942 doğumlu, Görüşme Tarihi, 19 Nisan 2023) bu durumu şöyle aktarmıştır¹¹: “İlk radyo evimize 60 İhtilali'nden sonra geldi. 1960'ı biliyorsunuzdur. Duymuşsunuzdur. Ondan geldi. Rahmetlik babam almıştı. Alma sebebi de o olayları radyodan dinlemek için.”

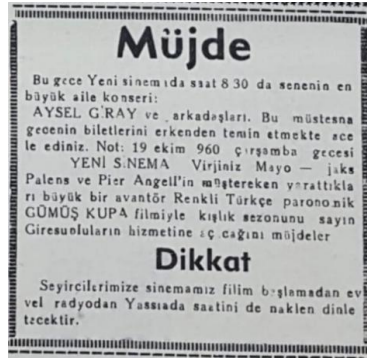
Dikkat çekici noktalardan biri, Yassıada Saati gibi önemli radyo yayınlarının halk tarafından takip edilmesinde sinema salonlarının teşvik edici bir rol üstlenmesidir. Nitekim dönemin gazete ilanlarında, Yassı Ada Saatleri'nin duyurusuna yer verilmekte ve bu yayının sinema salonunda film gösteriminden önce dinletileceği bilgisi paylaşılmaktadır (Özsoy 2023, s. 205).

Aşağıda sinema salonlarından dinlenilecek Yassıada Saatleri'nin duyurusuna ilişkin bir gazete haberine yer verilmiştir:

⁹ Karadeniz Postası, 21 Temmuz 1960, sayı: 376. s.4.

¹⁰ Karadeniz Postası, 25 Temmuz 1960, sayı: 271. s. 4.

¹¹ Hasan Aydoğdu ile gerçekleştirilen görüşme, Radyo Program Yapım Yönetimi dersi kapsamında Ayşegül Çavuşoğlu tarafından gerçekleştirilmiştir.

Görsel 4. Karadeniz Postası, 18 Ekim 1960, sayı: 453

4.1. Giresun Öğretmen Okulu Radyosu

1960 Darbesi'nde, ülkeye dair fark edilen en önemli konulardan biri, taşranın ve köylerin kitle iletişim araçlarından büyük oranda yoksun olmasıdır. Barış Celep (2020, s. 381), böylesi bir ortamda Milli Birlik Komitesi'nin en önemli meselesinin kitlelere ulaşmak olduğunu ifade eder.

İletişim araçlarının eksikliğinin hissedildiği bu yıllarda, okullarda radyo istasyonları kurulmaya başlanır. Okullar bu dönemde, Milli Eğitim Bakanlığı'na kendi radyolarını kurmak için yoğun talep gösterir. Sonunda, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), "15.01.1962, cilt 25, 1188 sayılı Tebliğler Dergisi'nde valiliklere gönderdiği 5807 sayılı" bir yazıyla MEB'e bağlı okullarda radyoların kurulabileceğini onaylar (İlaslan, 2014, s. 128).

1964-1965 Eğitim-Öğretim Dönemi'nde, Giresun Öğretmen Okulu'na da radyo kurulur (Karakaya, 2022, s. 111). Bir firmanın, Giresun Öğretmen Okulu'na radyo kurmak üzere teklifte bulunmasının ardından okulun bir odasına, ekipmanlar yerleştirilir ve radyo programlarını yürütecek kişilerin belirlenmesinin ardından Öğretmen Okulu radyosu yayına hazır hale gelir (Hüseyin Şensoy 1933 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 16.06.2025).

Bu radyoda, daha çok müzik yayınları yapılır. Radyo, genellikle öğlen saatlerinde yayına başlar, birer saatlik programlar yürütülür (Aysın Gözen, 1960 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 07.05.2025; Şaban Karakaya, 1948 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 14.05.2025).

Bu radyoda, dönemin popüler şarkılarına ilişkin yayınlar yapıldığını söyleyen bir görüşmeci (Aysın Gözen, 1960 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 07.05.2025, *Çemberimde Gül Oya*'yı ilk kez Öğretmen Okulu Radyosu'nda dinlediğini söylemiştir. Görüşmeci, radyoya ilişkin anılarını şöyle aktarmıştır:

Debboy'daki okul, Öğretmen Okulu'ydü eskiden. (...) kendileri yapıyordu (yayınları). Öğretmenlerdir, öğrencidir bilmiyorum. Şey işte, istek söylüyorduk, nasıl söylüyorduk telefonla mı... telefon da yok? Telefonla herhalde. Ben ama istek yapmadım. Mesela bu, Çemberimde Gül Oya. Hangi yıl popüler oldu, oradan bellidir. Ben ilk defa o radyoda dinledim şarkıyı, çok hoşuma gitmişti. Yani öğle saatlerinde belli saatler aralığında yayın yapıyorlardı. Öğle arası onu dinliyorduk biz (...) ablam böyle şeylere meraklıdır o buluyordu.

Bununla birlikte, Öğretmen Okulu Radyosu'nda, Öğretmen Okulu sınav duyuruları, hava durumu ve diğer yerel konularla ilgili haberler de yapılmaktadır (Orhan Sarımehtemetoğlu, 1957 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 16.06.2025).

Ancak Öğretmen Okulu 1970'lerin ortalarında, Trabzon'daki Karadeniz Teknik Üniversitesi'ne (KTÜ) bağlanarak Eğitim Enstitüsü'ne dönüştürülür. Hemen ardından,

radio odasındaki araçlar toplanarak KTÜ'ye taşınır ve radyo kapatılır (Hüseyin Şensoy 1933 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 16.06.2025).

5. Gündelik Hayatta Sinema ve Radyonun Yerel Dinamiklere Uyumlanması

Sinema ve radyo, farklı kültürleri Giresun'a taşımakla birlikte, yerel toplumsal dinamikler çerçevesinde özgün biçimlerde anlam kazanmıştır.

Özellikle kırsal kesimdeki bazı yaşlılar tarafından sinema ve radyo, “şeytan işi” olarak nitelendirilmiştir. Babası sinema işletmecisi olan bir görüşmeci (Ayla Gedik Kınalı, 1955 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 19.10.2019), bu durumu “bunlara şeytan işi derlerdi biliyor musun, istemezlerdi de fazla sinemacılıkla uğraşsın” sözleriyle aktarmıştır. “Şeytan işi” ifadesi başka bir görüşmecinin (Köksal Karaduman, 1966 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 27.04.2024) belirttiği üzere, kırsalda anlam verilemeyen her şey için kullanılan bir tanımlamadır. Nitekim bu görüşmeci, çocukluk döneminde radyodan gelen seslerin kaynağını sorduğunda, büyüklerinden “şeytan işi işte” yanıtını aldığını belirtmiştir.

Radyo; kentin olanaksızlıkları içerisinde 1970'lere kadar, bilhassa kırsalda, henüz sinemayı bile görmemiş köy çocuklarının (Köksal Karaduman, 1966 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 27.04.2024), Giresun'da dış dünyayla ilişki kurmalarını sağlayan işitsel bir köprü, “büyülü bir kutu”dur.

Giresun evlerinin oturma düzenine uyumlanmış olan radyo, mutfaktaki duvara açılan kuytu ve yüksekçe bir köşeye yerleştirilir. Giresun'da mutfak, yalnızca yemek yapılan bir alan olmaktan öte, evin gündelik yaşamının önemli kısmına eşlik eden, ailece sohbet edilen bir mekân işlevi görür, aynı zamanda oturma odasıdır. İster geniş ve gösterişli eski bir Rum evi, ister köy evi, ister kent merkezindeki sıradan bir ev olsun, nerede olduğu fark etmeksizin Giresun'daki çoğu ev için bu durum geçerlidir. Evdeki gündelik hayatı dışarıdaki dünyaya bağlayan radyo, üzeri kültürel motiflerle bezenmiş örtülerle süslenerek mutfak yani oturma odasında konumlandırılmıştır (Aynice Topuz, 1956 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 13.05.2025; Halis Zıvalı, 1958 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 16.05.2025; Hasan Aydoğdu, 1942 doğumlu, Görüşme Tarihi, 19 Nisan 2023; Hüseyin Himtaş, 1932 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 30.03.2024¹²; Hüseyin Şensoy, 1933 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 16.06.2025; Köksal Karaduman, 1966 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 27.04.2024; Taner Evren Kaya, 1949 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 26.04.2024; Yaşar Yaz, 1950 doğumlu, Görüşme Tarihi, 07.07.2025).

Sinema salonları da kentte farklı toplumsal ve kültürel bağlamlarla etkileşim içinde, kendine özgü bir habitus oluşturur ve geleneksel kültürle harmanlanır (Özsoy, 2023, s. 163). Örneğin Giresun'da, her ne kadar dönemin yerel gazetelerinde, kadın ve erkeklerin birlikte film izleme alışkanlığının yerleşmesi hususunda teşvik edici içerikler yayınlsa da sinema geleneksel yapıya uyumlanarak “kadınlar matinesi” gibi uygulamalarla kültürel dinamiklerle ilişkilendirilmiş ve bu rolünü neredeyse 1980'li yıllara kadar sürdürmüştür. Dahası, kent merkezindeki üç büyük sinema salonunun sahibi ve kent yaşamının önde gelen isimlerden biri olan Muzaffer Güvenç'in, hem sinema çalışanlarına hem de seyircilere karşı takındığı “babacan” ve geleneksel tavırlar, bu ilişkilendirmede önemli bir rol oynamıştır. Güvenç ve sineması, Mübeccel Kıray'ın Türkiye'de eski toplumsal yaşantılar ile sanayileşme sonrası oluşan yeni toplumsal ilişkiler arasında bir denge unsuru olarak tanımlanabilecek ara form

¹² Hüseyin Himtaş ile yürütülen görüşme Radyo Program Yapım Yönetimi dersi kapsamında, Canan Hakyemez tarafından gerçekleştirilmiştir.

olan “tampon mekanizma” kavramına benzer bir konumda yer almıştır. Politik ve ekonomik açıdan güçlü bir figür olarak Güvenç, kent kültüründe kendine yer edinememiş, bürokratik konulardan maddi sorunlara kadar “müşkül durumda” olanlara yardım ederek bu konumunu pekiştirmiştir (Özsoy, 2023, s. 163-169). Ayrıca, sinema salonlarında çoğunlukla erkeklerin çalışan olarak yer alması, kadınların sinemaya genellikle yanlarında bir mahalleli veya aile büyüğü eşliğinde gidebilmeleri, erkeklerin ise film izleme deneyiminin yanı sıra, salonları geçerken uğramak veya sohbet etmek gibi gündelik yaşamın sıradan yönleriyle birlikte deneyimleyebilmeleri gibi hususlar da sinema salonlarının geleneksel yapısına dair önemli dinamikleri ortaya koymaktadır. (Özsoy, 2023, s. 197).

Kadınlar ve erkeklerin, sinema deneyimindeki toplumsal konumlarının radyo kullanımında da benzer biçimde devam ettiği söylenebilir. Kültürel kodlar, radyonun kamusal mekânlardaki işleyişini belirleyen temel etmenlerden biri olarak ortaya çıkmaktadır. Sözlü tarih görüşmelerine göre, köylerde modern yaşamı inşa etmek amacıyla kurulan Köyodası gibi mekânlarda da genellikle erkekler bulunmaktadır. Kadınlar, haberleri dinlemek için Köyodası’nı kullanmışlardır; ancak dinleyici çoğunluğunu erkekler oluşturmuştur (Hüseyin Şensoy, 1933 doğumlu, Görüşme Tarihi, 16.06.2025). Benzer bir durum, kahvehane ve dükkânlar için de geçerlidir.

Barry Sanders (2013, s. 47), radyo için “radyo sıkı sıkıya ambalajlanmış, en ince ayrıntısına kadar düzenlenmiş bir iletiyi sunar” derken, aynı zamanda radyonun gündelik yaşamın farklı olasılıklarına kapalı dünyasına da işaret eder. Bu açıdan, radyonun hem kamusal alanlardaki bu toplumsal durumu hem de ev içi kullanım biçimleri dikkate alındığında, sinemanın radyoya göre, kadınlara daha fazla alan açtığı söylenebilir.

Sinema, farklı kentlerde kamusal niteliğiyle evin sınırlarını aşarak kadınlara kamusal alanda görünür olma olanağı sunmuştur (Duyan, 2023; İlbuğa Uçar, 2021; Kaya, 2021). Benzer şekilde, Giresun’da da kimi kadınlar için kentin kısıtlı sosyalleşme alanlarını genişleten bir rutin olmuş, kimileri içinse okuldan kaçarak ya da mahalleli bir erkeğin gözetiminde de olsa ev içi alanın sınırlarını aşma deneyimi yaratmıştır. Sinema salonlarındaki film dünyası, kentin renkli dokusuyla birleşerek; farklı mahallelerden, toplumsal sınıflardan ve kültürel yaşantılardan gelen yüzlerce insanın bir aradallığında anlam kazanmıştır. Nitekim görüşmecilerden biri, sinemanın farklı toplumsal kesimleri bir araya getiren kamusal niteliğini vurgulayarak, radyoya kıyasla bu nedenle daha heyecan verici bir deneyim sunduğunu belirtmiştir (Aysın Gözen, 1960 doğumlu, Görüşme Tarihi, 07.05.2025).

Bununla birlikte, sinema salonlarında erkeklerin kurduğu hegemonyaya benzer biçimde, toplumsal yapıya uygun olarak, radyo üzerindeki otorite figürlerinin genellikle evin yaşlı erkekleri ya da babalar olduğu görülmektedir. Bir görüşmecinin (Köksal Karaduman, 1966 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 27.04.2024) ifadesiyle; “ustalar”, yani köydeki yaşlı ve çoğunlukla erkek kişiler, radyoyu kontrol eden kimselerdir. Radyo çoğunlukla onların tercihleri doğrultusunda, özellikle de haber bültenleri ve ajans saatlerinde açılır.

Radyo ustaların yanında dururdu... evde ustalar açar, onlar dinlerdi. Biz de onların sayesinde (...) dinlerdik. (...) Usta usta, yani ustalar diyorum: dedelerimiz, amcamız... babam Almanya’da olduğu için amcamlarla büyüdük, dedem vardı işte rahmetli. Onlar çalardı, biz de onların yanı sıra dinlerdik işte. (...) Onlar en çok ajans dinlerlerdi, haberler dinlerdi.

Görüşmelerde, “ajans saatleri”nin diğer programlara oranla daha öncelikli olduğu, bu durumun bilhassa erkeklerin (baba, dede gibi) otoritesi ile ilgili olduğu ifade edilmiştir:

Pilliydi, elektrik yoktu ki... Lamba falan... Gaz lambası, lükslerle oturuyorduk biz çocukken tabii. (...) Biz sessiz olacağız. Kimse konuşamaz. Eğer dedem, haberleri, ajansı dinleyecekse, ajans saatidir. Dışarıdaysa, içeri gelinecek. O kadar önemliydi... (...) Biz öyle ataerkil bir aile (yiz)... evin dedesi var... babaanne bile geridedir yani. O radyo, babamlardaki radyo, benden büyük. (...) Haberler. Özellikle büyükler haberleri izlerdi. (...) Önce dedelerimizin dediği oluyordu (Aynice Topuz, 1956 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 13.05.2025).

Bir diğer görüşmeci, müzik yayınlarını daha çok arkadaşlarının evlerinde dinlediğini; kendi evinde, babasının “otoriter yapısı”yla ilişkili olarak ağırlıkla haberlerin dinlenildiğini ifade etmiştir:

Tek olarak dinlemezdim. Arkadaşlarla... Biz daha çok Polis Radyosu vardı, şimdi de var. On dört on beş... o yaşlarda. Şarkılar, Polis Radyosu’nda şarkılar dinlerdik. Devamlı arkadaşlarla beraberdik biz. Onlarla Polis Radyosu dinlerdik. Başka bir arkadaşın evinde. (...) Ben gidiyordum. Bizim evde de haberleri dinlerdik (Yaşar Yaz, 1950 Doğumlu, Görüşme Tarihi: 07.05.2025).

5.1.Sınıfsal ve Kültürel Yapının Sinema ve Radyo Deneyimindeki Rolü

Sinema ve radyo, on dokuzuncu yüzyılda ortaya çıkan kitle toplumunun içine gömülü sınıfsal ve kültürel kodlarla deneyimlenir. Bireyin ait olduğu sınıfsal yapı, onun bu iki rutini ne sıklıkla ve nasıl deneyimleyeceğini belirler. Öte yandan, kültürel yapıdaki geleneksel öğelerin sınıfsal yapıyla ilişkili görünümü veya yaşantılara sirayet etmesi de bu iki rutinin deneyimlenmesini etkiler. Esasında, bu deneyimlerin “rutine” dönüşüp dönüşmemesi bile sınıfsal ve kültürel yapıyla ilişkilidir.

Giresun’da 18.30 seansları 1970’li yılların sonlarına kadar sınıfsal ve kültürel düzeyi yüksek seyirciyle anlam bulur. Kentin ileri gelenleri bu saatlerde devlet dairelerindeki işlerini bitirir. Onlara hitap eden “yabancı filmler” de bu seansın programına dâhil edilir. Üstelik, sinema salonundaki pikap aracılığıyla bu saatlerde, özellikle sınıfsal ve kültürel düzeyi yüksek seyircilere yönelik müzikler çalınır; örneğin Elvis Presley ve Frank Sinatra repertuarından parçalar (Özsoy, 2023, s. 137).

Sınıfsal ve kültürel yapının, öznelere radyo deneyimlerinde de belirleyici bir rol oynadığı söylenebilir. Kent merkezinde yaşayan, kültürel ve ekonomik düzeyi yüksek öznelere açısından radyo da haberler dışındaki programlarla sıkça anımsanmış ve ev içi yaşamı, kırsaldaki anlatılara kıyasla, daha canlı hâle getirmiştir. Görüşmeler kapsamında, teknik malzemeye erişim ve ekonomik koşulların yanı sıra, kültürel yapının da radyo tiyatrosu ve müzik programları gibi farklı türlerdeki yayınların tercih edilmesinde önemli etkenler olduğu anlaşılmıştır. Özellikle radyo tiyatrolarının ailece dinlenmesi ve bu programların ortak bir rutin hâline gelerek ev halkını bir araya getirmesi, kent merkezindeki radyo kullanıcıları tarafından sıkça dile getirilmiştir. Safa Önal ve Korkmaz Çakar gibi radyo programcıları, bu anılarda önemli bir yer tutmuştur; başka bir görüşmeci ise dinledikleri programların gündelik yaşamlarında sohbet konuları olarak yer aldığını ifade etmiştir (Aysın Gözen, 1960 doğumlu, Görüşme Tarihi, 07.05.2025; Münire Evren Kaya, 1951 doğumlu). Ayrıca, sosyoekonomik ve kültürel düzeyi yüksek ailelerin çocukları olarak yetişmiş olan görüşmeciler, radyo tiyatrolarını önemli bir deneyim olarak anımsamıştır. Bu kişiler, çocukluklarında tiyatrolarını ezberleyerek, program saatinde evde olmayan aile bireylerine dinledikleri bu oyunları yeniden canlandırmışlardır (Mustafa Kemal Algün, 1956 doğumlu, Görüşme Tarihi, 25.04.2024). Aynı toplumsal çevrede, radyo hikâyeleri arasında “çocuk programları” da yer edinmiş; örneğin Orhan Boran ve Yuki gibi programlar hatırlanmıştır (Salih Bektaş, 1955 doğumlu, Görüşme Tarihi, 27.04.2024).

5.2.Transistörlü Radyolar ve Video Kasetlerle Dönüşen Dinleyici ve Seyirci Kültürü: Sinemanın Kamusalılığı Aşınırken

1980’li yıllara doğru, sinema ve radyo deneyiminde önemli dönüşümler yaşanır. Giresun’da, transistörlü radyoların yaygınlaşmasıyla, evin bir köşesinde eskiden sakınılan radyolar, giderek sahiplerinin diğer yaşam alanlarına da uyumlanır. Radyolar kişisel bir araç haline gelir, evde sabitlenen yerleri boş kalır, evin diğer bölümlerine doğru çoğalarak genişler, böylelikle yeni bir radyo kültürü oluşur. Radyo, yolda yürüyen insanların ellerinde onlara eşlik eder hale gelir (Hüseyin Şensoy, 1933 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 16.06.2025; Orhan Sarımeahmetoğlu, 1957 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 16.06.2025); devlet dairelerindeki memurların çekmecelerine girer (Aysın Gözen, 1960 doğumlu, Görüşme Tarihi, 07.05.2025).

Bu dönemde, radyo deneyimi “findık bahçeleri”ne taşınır; bağ bahçe işleri yapılırken radyo da dinlenir. Bu durum kentte, kırsal bağlamıyla, radyo kültüründe önemli bir dönüşümü de işaret eder. Müzik yayınları bağlamıyla radyo, günlük çalışma hayatının bir parçası olur; aynı zamanda verimli bir işgücünün ortaya çıkmasını destekler niteliktedir. Bu dönemde, bahçe sahipleri, kimi zaman findık işçilerine “son ses” radyo dinletir:

Bahçeye bile götürürdük radyoyu, bahçeye... findık toplarken bahçeye götürürdük. İşçiler dinlerdi, türkülerini dinlerdi. Öyle söyleyeyim sana. Son sesle, hem de karşıkı köy duyardı. (...) ufaktı radyo zaten çok büyük şey değildi ki radyolar... ufak böyle ufak el çantası gibi bir şey. (...) işçiler şey yapardı, biz amele diyoruz ya, sonradan işçi (...) bizde yani on beş yirmi tane işçi vardı. Findık toplarken onlar hep dinlerdi. Severlerdi yani. (Halis Zıvalı, 1958 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 16.05.2025).

Köksal Karaduman, (1966 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 27.04.2024) bu yeni radyo kültürünü şöyle anlatmıştır: “Gündüzleri de işte türkü çalıyordu radyoda. Sesini açarlardı, amcam vardı o zaman da çok meraklıydı. Gençti tabii ki. Findık bahçesine götürürdü. Findık bahçesinde findık toplarken çalar dinlerlerdi. (...) tabii ki pille çalıştığı için istediği yere götürüyordu.”

Radyo, ev-içi hayatta birlikte deneyimlenen bir araç olmaktan uzaklaşıp yavaş yavaş ev içi öznelliklerle bireyselleşirken, Giresun’da sinema, kamusal alanın sıkı bir denetimden geçtiği 1970’lerde, önce sansürle, ardından toplumsal sahada yaşanan kaos ortamıyla ve son olarak 12 Eylül 1980 Darbesi’yle kamusal alandan hızla soyutlanır. Üstelik sinema seyircisi için, filmler televizyon sayesinde “ayaklarına kadar” gelmiştir.

Radyonun ilk kamusal mekânlarından olan kahvehaneler ise, kısa bir zaman sonra video kasetlerle sinemayı müşterilerine pazarlar. Bu dönemde, sinemanın karakterinin en güçlü ifadelerinden biri olan “kitleselliği ve kamusalılığı” aşınır. Radyo ise, hem ev içi alanda hem de kamusal alanda taşınabilir hale gelir.

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada, literatürde genellikle birbirinden ayrı olarak ele alınan sinema ve radyo tarihine bütünlüklü bir perspektif sunulmuştur. Bu perspektif, kent dinamiklerinin tarihsel gelişimi takip edilerek kurulmuştur. Araştırmada, sinema ve radyo birlikte ele alınarak, sinema ve radyonun politik, toplumsal ve kültürel açıdan kent organizasyonundaki yeri, bu iki aracın kesişen ve ayrışan yanları ortaya konmuştur.

Çalışmada, Giresun’da sinema ve radyonun, kentin yapısal özellikleriyle gelişip dönüştüğü görülmüştür. Bu iki fenomen de her şeyden önce 1950’li yıllara kadar ulaşılması güç araçlardır. Araştırmanın dikkat çekici sonuçlarından biri, kentin olanaksızlıkları

içerisinde, bu araçların kent yaşamında özgün biçimlerde yeniden anlam kazanmalarındır. Radyonun kamusal ortama adaptasyonu, bu özgün anlamlardan birini oluşturur. Radyo sayısının kısıtlı olduğu dönemde radyo, sinemanın kamusal alanda ortak bir deneyim alanı yaratan iletişim mekânı olmasına benzer şekilde kamusal bir karakter kazanır. Dahası, radyo ilk dönemlerinde, evleri kamusal alanının dinamikliğine yaklaştırmış, ev ile kamusal alan arasındaki sınırı bilhassa “haber alma” ihtiyacıyla esnetmiş; evin sınırlarını kamusal olanın karakteriyle genişletmiştir.

Bu araştırmada, merkez ve taşra arasındaki politik, kültürel ve toplumsal sürekliliğin sağlanmasında, sinema ve radyonun, farklı tarihsel dönemlerde merkezi bir yerde olduğu görülmüştür. Halkevi ve Köyodaları’nın kırsaldaki rolü, sinema ve radyo yoluyla 1930’lardaki Cumhuriyet Dönemi politikalarının halka yayılmasını sağlamaktır. Benzer şekilde, sinema salonlarında Yassıada Saatleri’nin dinletilmesi; hem sinema ve radyo arasındaki mekânsal ilişkileneşinin kent dinamikleriyle şekillenen özgün formunu hem de siyasal iktidarla taşranın iletişimsel ayağının güçlendirilmesini işaret eder. Barış Celep’in (2020, s. 381) belirttiği gibi, 1960’larda dahi, merkez ve taşra arasında büyük bir iletişim kopukluğu vardır, öyle ki kırsalda halk neler olup bittiğinden tam olarak haberdar değildir, bu kopukluğun giderilmesinde en uygun araç gazeteler olarak görülmüştür. Nitekim bu araştırmada görüldüğü gibi kentin altyapı olanaklarının yeterince gelişmemesi nedeniyle, sinema ve radyonun gelişimi ve yaygınlaşması uzun zaman almıştır.

Ayrıca radyo, sinemanın insanı başka dünyalara taşıyan dünyasına benzer şekilde; teknik bir aksaklıktan kaynaklanıyor olsa da Moskova Radyosu örneğinde olduğu gibi insanların başka fikirleri ve dünyaları tanımlarına olanak tanımıştır, kentin sınırlarını genişletmiştir. Bununla beraber, her iki fenomen de toplumsal ve kültürel kodlarla şekillenmiştir. Giderek ev-içi alana çekilen radyo üzerindeki kontrolün genelde babada, dedede ya da amcada olmasına paralel şekilde, kamusal alanda var olan sinema salonları da çoğunlukla erkekler tarafından domine edilir. Buna karşın sinema salonun kamusalılığı, örneğin kadınlara geniş bir sosyalleşme ağı sunarken radyo ev-içindeki kalıplar ve kırsalda Köyodası, Halkevi, kahvehane gibi mekânların daha çok erkekler tarafından kullanılması nedeniyle, kadınların daha az katılımcı olduğu bir bağlamda dinleyicisini daha izole hale getirir.

1960’lardan itibaren, kentin olanaklarının kısmi olarak gelişmesiyle, sinema salonlarının sayıları artmıştır. Bu dönemde, radyo kent merkezinde yaygınlaşmıştır. Radyosu olan evler artmıştır. Buna karşın, kırsalda durum aynı değildir. Araştırmada, radyo ihtiyacının daha fazla hissedilmesinde, 1960 Darbesi’nin önemli bir etkisi olduğu görülmüştür. Radyo bu dönemde, yeniden kamusal alanlarda aranan, öncelikli bir iletişim aracı haline gelir. İnsanlar, gündemi takip etmek için evlerine radyo alma ihtiyacını daha fazla hisseder. 1980’li yıllarla sinema, kamusal karakterini kaybetmeye başlar. Radyo onun doğal tasarımına uygun olarak ev içinde daha fazla yer eder. Sinema ise, özellikle televizyon ile kamusal karakterini kaybetmeye başlar ve “anlam kaybına” uğrar.

KAYNAKÇA

- Akbulut, H. (2017). Cinemagoing as a heterogeneous and multidimensional strategy: Narratives of woman spectators. *Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 7(4), 530-541. <https://doi.org/10.7456/10704100/001>.
- Akbulut, H. (2018). *Kültürel ve toplumsal bir pratik olarak sinemaya gitmek: Türkiye’de seyirci deneyimleri üzerine bir sözlü tarih çalışması*. TÜBİTAK Projesi Sonuç Raporu (Proje No: 115K269). Ankara: TÜBİTAK.
- Aşut, A., ve Atılğan, G. (2021). *Proletaryanın büyüğü kutusu: Türkiye İşçi Partisi radyoda*. İstanbul: Yordam Kitap.
- Aziz, A. (1991). Prof. Dr. Muammer Aksoy ve Türkiye'deki radyo-televizyon yayınları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 46(1). 89-100.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Beyoğlu, S. (2001). Sinema Karadeniz’de (1909-1933). *Toplumsal Tarih*, 26(92), 47-50.
- Haydari, N., Çankaya, Ö., Hakverdi, C. (2024). Women's radio history in Turkey: The politics of reflecting together in oral history research. B. Irmak, C. Koçak, O. Sesigür ve N. Haydari (Ed.), *Collaboration in Media Studies*, (p. 17-26). New York: Routledge.
- Caunce, S. (2016) *Sözlü tarih ve yerel tarihçi*. (3. Baskı). (Çev. B. B. Can ve A. Yalçınkaya). Ankara: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Celep, B. (2020). Propagandanın Taşrada İnşası: 27 Mayıs 1960 Sonrası Köylerdeki Propaganda Faaliyetleri. *Siyasal: Journal of Political Sciences*, 29(2), 379-401. <https://doi.org/10.26650/siyasal.2020.29.2.0084>
- Çam, A., ve Şanlıer Yüksel, İ. (2021). Adana sinemalarının haritalanması: Yeni/yerel sinema tarihi çalışmalarında çoklu yöntemlerin ve coğrafi bilgi sistemlerinin kullanımı. *Moment Dergi*, 8(1), 289-310. <https://doi.org/10.17572/mj2021.1.289310>
- Çetinkaya, E. (2012). 1930’lardan 1970’lere Türkiye’nin gündelik hayatında yeni bir toplumsallaşma aracı olarak radyo. *Kültür ve İletişim*, 15 (1)(29), 37-72.
- Demir, C. (2005). *Bir radyomuz vardı: Ünlülerin radyo anıları*. Pozitif Yayınları, İstanbul.
- Diken Yücel, D. (2022). Yeni sinema tarih yazımına bir katkı: Yeşilçam döneminde Malatya’da seyir ve seyirci. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 2022(60), 1-30. <https://doi.org/10.47998/ikad.1138877>
- Duyan, Y. (2023). “Sinema bizler için sokağa açılan bir tüneldi”: 1960-1970’li yıllarda Mardinli kadınların sinema deneyimi üzerine bir inceleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 10(1), 327-343. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.1188274>
- Erkılıç, H., ve Ünal, R. (2018). Türkiye sinemasına özgü bir üretim tarzı olarak bölge işletmeciliği: Adana bölgesi işletmeciliği örnek olay incelemesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(3), 54-74. <https://doi.org/10.17680/erciyesakademia.353011>
- Felekoğlu, H. M., (2013). Kamusal alanın gelişimi içinde sinemanın yeri; Ankara örneği, Gazi Üniversitesi Fen bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora tezi, Ankara.

- Gülizar, J.(1994). *Haberler bitti şimdi oyun havaları*. Ankara: Ümit Yayıncılık.
- Gürsoy, A. (2003) *Giresun'da Halkevleri'nin kuruluşu*. A. Çelik (Ed). Yeşilgiresun Gazetesine göre Cumhuriyetin ilk yıllarında Giresun (sempozyum bildirileri), (s. 300). Ankara: Ümit Ofset Matbaacılık.
- Gökmen, E. (2019). Samsun'da sinema mekânları üzerine bir sözlü tarih çalışması. *Selçuk İletişim*, 12(1), 325-350. <https://doi.org/10.18094/josc.412240>.
- İlaslan, S. (2014). Türkiye'de radyonun unutulmuş sesleri: 1945-1980 arasında devlet radyoları dışında. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* (21), 118-142. <https://doi.org/10.31123/akil.443013>
- Uçar İlbuğa, E. (2017). 1960-1970'li yıllarda kent ve taşra karşılığında Türkiye'de kadınların sinema izleme pratikleri üzerine bir araştırma. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (45), 388-402.
- İlbuğa, E. U. (2021). Eski sinema salonları ve izleyici deneyimleri üzerine bir sözlü tarih çalışması. *Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi*, 12(2), 293-329. <https://doi.org/10.32001/sinecine.887523>
- Kaya, D. (2021). Gendering the history of cinemagoing in Izmir, Turkey: Middle-class women's experiences of cinema in the 1960s and 1970s. *European Journal of Cultural Studies*. (25)2. <https://doi.org/10.1177/13675494211029657>.
- Kaya, D. (2019). Eski İzmir sinemaları ve Yıldız Sineması: Mekân, toplum, seyir. *Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 93-138. <https://doi.org/10.32001/sinecine.536527>
- Kejanlıoğlu, B. (2005). Türkiye'de radyo ve televizyon yayıncılığı siyasası. Sevdâ Alankuş (Der.) *Radyo ve radyoculuk*, (s. 145-176). İstanbul: İletişim Vakfı Yayınları.
- Keser, U. (2021). Kıbrıs'ta radyoculuk ve radyocu kadınlar (1939-1963). *Journal of Anglo-Turkish Relations*, 2 (2), 123-56.
- Küçükbasmacı G (2013). Elektronik çağda sözün satıcıları: Radyo ve televizyon, *Turkish Studies*, 8 (4), 1063-1080.
- Medin, B. (2017). Sinemada seyirci ve mekân: Türkiye'de değişen sinema seyir kültürü. Yayımlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özgül, G. (2019). Toplumsal bellekte radyo ve Antalya'da radyo anıları (1937-1977). Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özkar, M. (2022). Geçmişte bir mekân günümüzde bir anı: Sözlü tarihle 1990'lı yılların Eskişehir'inde sinemaya gitme deneyimi üzerine bir inceleme. *Selçuk İletişim*, 15(2), 801-832. <https://doi.org/10.18094/josc.1109880>
- Özsoy, M (2021). Toplumsal tarihe sinema penceresinden bir bakış: Bir sözlü tarih çalışması. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Özsoy, M. (2023). *Pavlidis'ten Uğur'a Giresun'da sinemanın toplumsal tarihi (1914-1990)*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

- Özsoy, M ve Özsoy, A. (2024). Cumhuriyet'ten günümüze Ankara'da sinema deneyimleri: salonlar, filmler ve seyir kültürü üzerine. Mehtap Özsoy (Ed.) *Kentler, sinema salonları, seyir ve tarih*. (s. 16-44). İstanbul: Heyamola Yayınları.
- Öztürk, S. (2010). Türkiye'de sözlü tarihten iletişim araştırmalarında yararlanma üzerine notlar. *Milli Folklor*, 22(87), 13-26.
- Öztürk, S. (2013). Türkiye'de sinema mekânlarını sözlü tarih üzerinden anlamak. *Milli Folklor*, (25)98, 19–31.
- Sarısamam, S. (1999). *Cumhuriyetin ilk yıllarında Giresun*. Giresun: Giresun Belediyesi Yayınları.
- Sanders, B. (2013). *Öküzin a'sı*. (Çev. Ş. Tahir) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Thompson, P. (1999). *Geçmişin sesi: Sözlü tarih*. (Çev. Ş. Layıkel). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tirali, N. (1998). *Park*. İstanbul: Yön Yayıncılık.
- Topallı, O. F. (2017), *Giresun günlükleri I*, Veysel Usta ve Mustafa Çulfaz (Haz.), Trabzon: Serander Yayınları.
- Topallı, R. (2024). Giresun ve radyo, *İzler Dergisi*, (70), 20-23.
- Valavanis, G.K. (1936). Αρχείο Πόντου» Λαογραφικά Κερασούντος, Γεωργός Κ. Βαλαβανη. 1. Οκτωβρίου 1936, Αθήνα, Επιτροπή Ποντιακών Μελετών (Pontos Arşivi *Kerasoundos Folklore*. Atina: Pontus Çalışmaları Komitesi).
- Yüksel, İ. Ş. ve Çam, A. (2019). Adana sinema tarihinden kadınların seyir deneyimine dair fragmanlar. *Kültür ve İletişim*, 22(2)(44), 63-94. <https://doi.org/10.18691/kulturveiletisim.629046>.
- Ruohomaa, E. (1997). Radio as a (domestic) medium towards new concepts of the radio medium. *Nordicom Review*, 18 (1), 151 - 160.

Yeşilgireson, 16 Haziran 1932, sayı:247.s.1

Yeşil Gireson, 16 Mayıs 1936, Sayı:437, s:1

Yeşilgireson, 23 Haziran 1932, sayı:248, s.1

Karadeniz Postası, 8 Aralık 1959, sayı: 188.

Karadeniz Postası, 21 Temmuz 1960, sayı: 376. s.4.

Karadeniz Postası, 25 Temmuz 1960, sayı: 271. s. 4

Kaynak kişiler

- Aynice Topuz, 1956 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 13.05.2025s
Aysın Gözen, 1960 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 07.05.2025
Halis Zıvalı, 1958 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 16.05.2025
Hüseyin Şensoy, 1933 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 16.06.2025
Hüseyin Himtaş, 1932 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 30.03.2024
Köksal Karaduman, 1966 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 27.04.2024
Taner Evren Kaya, 1949 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 26.04.2024
Orhan Sarımeahmetoğlu, 1957 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 16.06.2025
Salih Bektaş, 1955 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 27.04.2024
Şaban Karakaya, 1948 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 14.05.2025
Yaşar Yaz, 1950 doğumlu, Görüşme Tarihi, 07.07.2025
Taner Evren Kaya, 1949 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 26.04.2024
Münire Evren Kaya, 1950 Doğumlu, Görüşme Tarihi, 26.04.2024
Şeyda Uyar Dikmen, 1950 doğumlu, Görüşme Tarihi, 16.05.2024

Extended Abstract

In this study, the research field, which was previously shaped by the perspective of a cinema history study conducted specifically in Giresun, has been expanded to include radio history. During my doctoral thesis, which was completed in 2021, I discussed the history of cinema, one of the most important tools of the modern world and mass society, in conjunction with the social history of the city. In the aforementioned research, I sought to reveal cinema's place in the city's modernization dynamics beginning in the nineteenth century, as well as its class, cultural, and social structures, and how it was reinterpreted in relation to these. I discussed the city's transformation through the lens of cinema. In 2023, during the Radio Program Production Management course, I tried to approach and process radio from a similar perspective to cinema, based on experience. The data from the oral history research conducted on radio in Giresun, which was the subject of the students' assignment, suggested during the course that cinema and radio shared a similar “fate” in the city. This thought developed into questions about how radio might affect a city that had already been introduced to cinema, what role the two played in the city's transformation as modern routines, and what they had in common and how they differed.

In this sense, the research seeks to explore the possibilities of considering these two modern phenomena, which are generally addressed separately, together, discussing how these two modern phenomena, one public and the other domestic, are reinterpreted in relation to local dynamics and how they develop and transform together with the city. This discussion is based on various sources, ranging from literary works such as stories, memoirs, and diaries about Giresun, to oral history interviews, local newspapers, and archives. In this study, different sources of information, such as archives, local newspapers, literary works, and the memories of individuals who experienced cinema and radio, were used to examine how these two phenomena, when considered together, provide a historical framework in the unique conditions of the city. The historical trajectory of cinema, which introduced the city to modern dynamics before radio, provided a framework for the research, while radio, which entered city life immediately after cinema, deepened and expanded this framework. The most important commonality in the fate of these two modern phenomena is the city and the twentieth century, in which they developed and transformed. For example, radio, developed as a technology to adapt to domestic life, took on a public character, just like cinema, due to the city's structural conditions such as electricity and roads, as well as the limited access to materials such as batteries in the city. It became a tool experienced in public spaces such as parks, cafes, and community centers, where people gathered for important events. Or cinema hosted radio on important issues; cinema halls were also experienced as places where radio was listened to.

In Giresun, the first cinema building, known as Madam Pavlidi Cinema, operated by Madam Pavlidi, was built by Georgios Pavlidis in 1914. This cinema was interrupted at short intervals due to the effects of World War I and the ethnic-religious

conflicts in the city. It operated slowly in the early years of the Republican Era. Silent images accompanied the audience's daily life until 1933. The silence of cinema in the city was overcome by radio with its small but noisy technology that aroused astonishment. In the 1930s, radio, another modern routine, was added to city life. At the beginning of the 20th century, these two modern routines, which progressed hand in hand with the city's limitations, sometimes made room for each other, harmonized with cultural codes, and transformed with the development of the city's structural facilities such as roads and electricity.

As was generally the case in Giresun, both cinema and radio were the driving force behind the transformations that profoundly affected social life in the first half of the twentieth century, from everyday life to the election campaigns of political figures, political maneuvers, and cultural life. From the nineteenth century onwards, as daily life rapidly moved away from the traditions of traditional society, cities were redesigned with new daily routines, and daily life was transformed. Cities expanded with the addition of two important routines to daily life—cinema and radio—and encountered other cultures and new socialities through the powerful ambiance created by image and sound technology. The study reveals that cinema, a public phenomenon, and radio, structured according to the domestic sphere, shared a common spatial context, particularly in the period up to the 1940s. Until 1914, cinema, which did not yet have a space of its own, found life in the homes of the city's wealthy, while radio, which took its first steps in the city in the 1930s, existed in public spaces. In a way, these years were a period when radio approached the public nature of cinema within the city's possibilities. Similarly, both cinema and radio were seen as important tools in line with Giresun's modernization goals. For this reason, cinema and radio occupy an important place in the correspondence and reports of the Halkevi in the 1930s, which had a significant impact on the spread of modern dynamics in the early years of the Republic. In the relevant correspondence, one of the first questions asked by the political authorities to Halkevi officials is often, “Do you have a cinema and a radio?” Although these two modern phenomena are considered quite important by the political authorities, both cinema and radio find new meaning within the city's limitations or its own unique structure and blend with local culture. For example, although the political authorities encouraged women and men to go to the cinema together, it is noteworthy that women's matinees continued until the end of the 20th century, and that radio was an economically inaccessible medium until the middle of the 20th century, meaning that it was mainly listened to in public spaces where men predominated. In contrast, while cinema offers women more visibility in public spaces, radio is more shaped by domestic relationships. However, while going to the cinema opens up a limited space for women in public spaces that still bears the traces of traditional social structures, radio is positioned as a medium controlled primarily by the dominant men of the household, in line with gender roles in domestic life. Furthermore, cinema and radio sometimes converge in urban life. Both media become important tools in Yassıada Saatleri, which recounts the developments of the 1960 coup. During this period, cinema halls are also used as venues for listening to radio broadcasts of Yassıada Saati.

By the late 1970s, these two powerful modern routines lose their former vitality due to rapid developments and transform into different forms. In the run-up to the September 12, 1980 coup, radio had become technologically advanced, and electricity had become widespread in the city, so it quickly spread to homes in accordance with its original design. However, movie theaters lost their public nature in the climate of censorship and fear that followed September 12 1980 Coup and began to close down. Cinema halls, which were established in almost every neighborhood in the 1960s, began to lose their former vitality during this period. Coffeehouses took their place in city life as spaces that hosted the final days of one era and the early days of another. Coffeehouses, which were among the first public spaces for radio in Giresun, became places where people watched movies on video cassettes in the 1980s, when movie theaters were closing down.